

*І. А. Федун,
к. е. н., доцент, доцент кафедри податків та фіскальної політики,
Тернопільського національного економічного університету*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

I. Fedun,
Candidate of Economic Sciences, Ternopil National Economic University,
Ternopil Associate Professor, Taxes and Fiscal Policy Department

INNOVATIVE POTENTIAL AGRICULTURAL PRODUCTION: METHODOLOGICAL DIMENSION

Розглянуто складові інноваційного потенціалу агропромислового виробництва, виявлено його значення та роль при здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності в умовах кризових деформацій економічного простору.

The components of the innovation potential of agricultural production, revealed its importance and role in the implementation of innovation and investment in crisis strains Economic Area.

---

*Ключеві слова: інновація, інноваційний потенціал, агропромислове виробництво, розвиток.
Key words: innovatsiya potentsial, agricultural production, development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Економічні деформації переконують щодо доцільності активізації та підвищення результативності інноваційно-інвестиційних процесів у агропромисловому виробництві та мінімізації впливу чинників, що їх гальмують. Істотний вплив на інноваційно-інвестиційну діяльність, забезпечення лідируючих позицій, конкурентоспроможність в агропромисловому виробництві має потужність його інноваційного потенціалу. За таких умов особливого значення набуває обґрунтування теоретичних засад і практичних заходів щодо розвитку агропромислового виробництва за рахунок формування та реалізації його інноваційного потенціалу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження сутності інноваційного потенціалу агропромислового виробництва, його структури та методів оцінки відображено в працях зарубіжних і вітчизняних учених: О. Амоши, В. Андрійчука, В. Амбросова, І. Балабанова, С. Володіна, П. Гайдуцького, В. Гейця, О. Гудзь, О. Дація, М. Зубця, М. Кисіля, О. Крисального, М. Кропивка, Л. Колосова, П. Макаренка, М. Маліка, Л. Мартюшевої, В. Месель-Веселяка, В. Онєгіної, Г. Підлісецького, М. Портера, І. Пригожина, П. Саблука, В. Семіноженко, В. Ситника, Р. Солоу, П. Стецюка, К. Фрімена, Й. Шумпетера, В. Юрчишина, Ю. Яковця та ін. В їх працях інноваційний потенціал агропромисло-

вого виробництва здебільшого розглядається в розрізі окремих підприємств з урахуванням технологічних пріоритетів. Тому подальшої уваги заслуговують питання формування, реалізації та розвитку інноваційного потенціалу агропромислового виробництва в умовах циклічності економічних процесів, поширення сучасних інформаційних технологій, що потребує подальшого розвитку теоретико-методичної бази дослідження інноваційного потенціалу.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — на підставі узагальнення сучасних підходів розглянути складові інноваційного потенціалу агропромислового виробництва, виявити його значення та роль при здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності в умовах кризових деформацій економічного простору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Нині інновації вважаються предметом різноманітних наукових досліджень, що вказує не тільки на їх генерування нових ідей, нових продуктів та інноваційний розвиток аграрного ринку, а й на розвиток процесу, який синтезує все це в єдине інтегроване поле. Т.Г. Дудар і В.В. Мельниченко в роботі "Інноваційний менеджмент" визначають, що: "інновації (нововведення) — кінцевий результат креативної діяльності, втілений у виведеному на ринок новому чи вдосконаленому продукті, технологічному процесі, що використовується у практичній діяльності, або новому підході до надання споживчих послуг" [9, с. 14]. Слушним видається й ствердження О.І. Дація, що інновацію можна визначити як "проведення зміни в техніці, технології, організації, екології, економіці, а також у соціальній сфері агропромислового підприємства з метою одержання економічного ефекту на основі задоволення певних суспільних потреб" [8, с. 318]. Взагалі під інновацією більшість вітчизняних наукових шкіл вважають процес розробки, освоєння, експлуатації і вичерпання виробничо-економічного і соціально-організаційного потенціалу, що лежить в основі новації. Інноваційно-інвестиційна діяльність в агропромисловому виробництві це особливий процес організації господарювання, який ґрунтується на постійному пошуку нових можливостей покращенні техніко-технологічних факторів виробництва. На необхідності застосування системного підходу до інноваційної діяльності наголошує Р.А. Фатхутдинов, який наводить такі вагомні аргументи, як: інтеграція наукових знань, зростання кількості міждисциплінарних проблем; комплексність проблем і необхідність їх вивчення в поєднанні технічних, економічних, соціальних, психологічних, управлінських та інших аспектів; зростання кількості зв'язків між об'єктами; глобалізація конкуренції, виробництва, кооперації, стандартизації тощо; динамічність змін; дефіцит ресурсів; підвищення рівня стандартизації й автоматизації елементів виробничих та управлінських процесів тощо [27, с. 154].

Незважаючи на достатньо широке коло публікацій за інноваційною проблематикою, переконаємось щодо браку єдності в наукових колах стосовно змістового

наповнення поняття "інноваційний потенціал". Багатомірність і неоднозначність сучасних підходів науковців до поняття "інноваційний потенціал" визначається внутрішньою його сутністю, в контурі якого він формується та в інтересах якого імплементується, тобто суб'єкта господарювання (частіше агропромислове підприємство), регіону та країни, а також його структурою та функціональністю.

Найбільш поширеним є ресурсний підхід, коли інноваційний потенціал розглядається як сукупність ресурсних можливостей, які спрямовані на реалізацію інноваційної діяльності суб'єкта господарювання, тобто акцент ставиться тільки на рівень використання ресурсів (І.Т. Балабанов [2], А.В. Савчук [23], Л.С. Мартюшева [22], В.І. Захарченко [14], Г.О. Трифилова [26], О.П. Коробейников [19], Г.І. Жиц [13]). Такий підхід видається дещо обмеженим, оскільки він не відображає мету їх використання. Ресурси є базисом, але не сутністю потенціалу.

Структурний підхід вказує, що інноваційний потенціал є сукупністю інших потенціалів, які є його складовими, де найбільш вагомими є науковий, інтелектуальний, науково-технічний, виробничий потенціали (В.П. Семиноженко, В.М. Гецц [6], С.Д. Ільєнкові [16]).

Результативний підхід вказує на цільову функцію інноваційного потенціалу як здатність створювати та реалізовувати інновації для забезпечення конкурентних переваг і стійкого розвитку, але не уточнюються ресурси як забезпечуюча складова (Н. Чухрай [29], Г. Добров [11]). Результативний підхід визначає інновації як результат інноваційної діяльності. За потенційним підходом інноваційний потенціал розглядається як рівень готовності до реалізації програми інноваційних стратегічних змін, здійснення інноваційних проектів (С.М. Ілляшенко [15], Л.І. Федулова [28]). Але таке обмеження не дозволяє розкрити сутність потенціалу з точки зору його розвитку для втілення інноваційних змін у майбутньому.

За інтегрованим підходом інноваційний потенціал — це здатність і готовність економічного суб'єкту до втілення інноваційного процесу, де готовність характеризує достатність потенціалу та наявних ресурсів для здійснення інноваційної діяльності (Н.В. Краснокутська [20], Ф.Ф. Глосин [7]). О. Тарутин вказує, що інноваційний потенціал окреслює межові, максимальні можливості щодо генерації та втілення інноваційних ідей в залежності від рівня розвитку науки, виробничих можливостей, доступності сировинних ресурсів, є характеристикою накопичених за минулі періоди інноваційних можливостей та ніколи не реалізується повністю [25]. І.В. Багорова пропонує визначити інноваційний потенціал як сукупності двох його властивостей: інноваційної сприйнятливості як відчуття необхідності інноваційних змін, здатність до усвідомлення та виявлення тих ланок, що потребують першочергового втілення новітніх розробок, інноваційної реалізації, як наявність реальних можливостей здійснення новітніх перетворень. При цьому автор уточнює, що сприйняття забезпечується мотиваційною, інформаційною, організаційною та кадровою складовою, а реалізація — фінансовою, матеріально-технічною, ситуаційно-ринковою складовою інноваційного потенціалу [1, с.

16]. Усе це спонукає уточнити визначення інноваційного потенціалу агропромислового виробництва як синтезу трьох складових — ресурсного забезпечення, організаційно-технологічного механізму та компетенцій для забезпечення економічної стабільності, отримання конкурентних переваг, мінімізації витрат, удосконалення соціально-економічних відносин і процесів управління тощо. Організаційно-технологічний механізм відображає концепцію управління інноваційним потенціалом (формування, реалізація, розвиток) в умовах адекватного внутрішнього соціально-економічного середовища й орієнтованого на отримання максимального синергетичного ефекту від взаємодії структурних елементів. Для перетворення ресурсів у результат з новою формою та набуттям нових властивостей потрібні компетенції, навички та знання як функції інтелектуального капіталу. Компетенції обумовлюють такі властивості потенціалу, як готовність, можливість і здатність успішно застосовувати та діяти на основі знань і вмінь, тобто реалізовувати інноваційні процеси.

Таким чином, всі підходи прямо або опосередковано окреслюють і структуру інноваційного потенціалу агропромислового виробництва. Зокрема, Д.І. Кокорін [18] уточнює змістове наповнення інноваційного потенціалу через сутність його складових, а саме явних і латентних, використаних і невикористаних можливостей для досягнення кінцевої інноваційної мети, а також структурну характеристику як сукупність науково-технічних, технологічних, інфраструктурних, фінансових, правових, соціокультурних та інших можливостей, які забезпечують сприйняття та реалізацію новацій. Б.Є. Бачевський взагалі запропонував загальну структуру об'єкту, елементами якої є потенціал об'єкту і його носії, де потенціал розглядається як існуючий (реалізований та нереалізований) та розвитку [3 с. 27]. Найчастіше загальна структура інноваційного потенціалу представлена через ресурсну (зовнішню), внутрішню та результативну складові.

Глобалізація, зміна умов розвитку агропромислового виробництва, формування аграрного ринку, загострення конкуренції та підвищення вимог до якості агропромислової продукції, зумовили необхідність виявлення та реалізації наявних інноваційних можливостей не тільки для підвищення дохідності, але й для набуття конкурентних переваг у довгостроковому періоді.

Нині в агропромисловому виробництві домінуючими є виробництва третього та четвертого технологічних укладів (частка яких становить близько 80 %), а п'ятого (6—8% загального обсягу виробництва по регіонах) та шостого технологічних укладів (1—3%) частки мізерні.

Високотехнологічні агропромислові виробництва 5-го та 6-го технологічних укладів розташовані головним чином у Київській, Харківській та Львівській областях. Нераціональною також є і структура товарного експорту, в якій частка готових виробів становить 10—15 %, частка сировини та напівфабрикатів — 85—90 % (у світовому експорті товарів готові вироби займають 77,5 %, сировина та напівфабрикати — лише 12,5 %) [10, с. 33]. Слід зазначити, що відмічені тенденції потребують

створення необхідних передумов для активізації інноваційно-інвестиційних процесів в агропромисловому виробництві.

Розуміння дослідниками інноваційного потенціалу агропромислового виробництва відрізняється в залежності від його практичного застосування, зокрема як: основи для забезпечення балансу інтересів аграрного ринку і його партнерів, управління конфліктами інтересів; здатності до управління інноваційно-інвестиційними ризиками.

Відповідно до теорії інновацій — забезпечення зниження ризиків інвестування в умовах невизначеності за рахунок їх перерозподілу між агентами аграрного ринку в умовах кризи та в посткризові періоди є здатністю мінімізації ефектів кризи інноваційного потенціалу агропромислового виробництва.

Надаючи структуру потенціалу, деякі автори вказують на інтелектуальну, технологічну та інформаційну складові. А.І. Степаненко ототожнює інноваційний із науково-технічним потенціалом, який є продуктом реалізації науки та практичного досвіду, що забезпечує найбільш повне використання ресурсів економічного потенціалу системи, кількісно й якісно реалізується в нововведеннях [24, с. 235]. С. Єгоричева трактує інноваційний потенціал як "...здатність генерувати, сприймати й реалізовувати інноваційні ідеї, використовуючи для цього наявні ресурси та організаційно-управлінські можливості" [12, с. 22], тобто отримання інновацій. Тобто, нині дослідники здебільшого розглядають інноваційний потенціал за ресурсним і результативним підходами або їх комбінацією. Дещо інший підхід запропоновано Т.А. Васильєвою, Я.М. Кривич, С.В. Леоновим [5, 21] — як інтеграція ресурсного й імовірнісного підходів, де імовірнісний підхід — це невикористані, приховані можливості, що можуть бути задіяні при наявності відповідних умов. Тобто, пропонується під інноваційним потенціалом розуміти "...інтегральну сукупність взаємопов'язаних у певних соціально-економічних формах: 1) реальних ресурсів; 2) потенційно можливих інноваційних ресурсів, які за певних діючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища на певному часовому проміжку можуть бути задіяні; 3) здатності та готовності сприйняти та ефективно використати ці ресурси та можливості для досягнення стратегічної мети своєї діяльності" [21, с. 81].

Підтвердження можливості застосування системного підходу до характеристики інноваційного потенціалу знаходимо в роботі Т.А. Васильєвої, Я.М. Кривич, С.В. Леонова [5]. Відповідно до системного підходу автори обґрунтували сутність інноваційного потенціалу, його формування й ефективне використання, зокрема підкреслили властивість щодо впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, при цьому окреме значення відведено фактору часу; поділ на структурні складові з визначенням особливостей кожної; системний характер і підпорядкованість загальній стратегічній меті. Проте, на нашу думку, інноваційному потенціалу притаманні також інші властивості. По-перше, неадитивність, коли сума властивостей структурних елементів не дорівнює сумі властивостей інноваційного потенціалу агропромислового виробництва як єдино-

го цілого, оскільки кожен елемент має свої локальні завдання та чітко визначену функціональність у культурі інноваційного процесу, реалізація яких призводить до досягнення мети. По-друге, відсутність надмірності, тобто структура інноваційного потенціалу агропромислового виробництва фактично є сталою та чітко визначеною, де базисом є ресурсна складова. Стрижневі чинники, що впливають на інноваційний потенціал агропромислового виробництва: розвиток науки та техніки, інноваційна та інвестиційна політика, правила, процедури управління інноваційними процесами його формування, використання та розвитку, а також аналіз, оцінка та контролінг, які забезпечуються певним організаційно-технологічним механізмом. При його реалізації дотримуються принципів проблемно-цільової спрямованості, раціональності, безперервності, паралельності. По-третє, інноваційний потенціал агропромислового виробництва є достатньо мобільним і здатним швидко реагувати на вимоги аграрного ринку як спроможність генерувати різноманітні варіанти використання здібностей та можливостей усіх його носіїв, що досягається завдяки відсутності жорстких зв'язків між ними. Окрім того, інноваційний потенціал агропромислового виробництва має властивість до адаптації як здатності до оперативної переорієнтації агропромислової діяльності з урахуванням зміни зовнішнього середовища. Адаптація є терміновою та відносно короткочасною реакцією на стресори (виклики, криза, зміна сталих умов), що дозволяє прийняти заходи для повернення агропромислового виробництва в стан рівноваги, коли здійснюється мобілізація наявного потенціалу та активізація потенційно можливого, а надалі частка потенційних можливостей переходить у категорію наявного потенціалу. В стані рівноваги відносно зовнішніх факторів відбуваються динамічні процеси змін з відповідною реакцією на внутрішні. Тому повинно забезпечуватись не тільки збереження достатнього рівня інноваційного потенціалу агропромислового виробництва, але і його динамічний розвиток.

У переліку властивостей, що характеризують функціонування та розвиток інноваційного потенціалу, за системним підходом визначається синергетичність як фактор оцінки його ефективності через ефект взаємодії. Практичний синергізм можливо спостерігати у диверсифікації агропромислової діяльності, в процесах злиття та поглинання, побудові агропромислових альянсів, ефекті масштабу тощо, тобто прийняття інноваційних стратегій, заснованих на використанні технологій та інших компетенцій в різних сферах бізнесу для набуття конкурентних переваг [17]. Отже, доцільне запровадження системно-синергетичного підходу до визначення сутності та змістового наповнення інноваційного потенціалу агропромислового виробництва, який дозволяє вивчати його як складну систему з притаманними їй такими властивостями, як цілісність, відкритість, складність, нестійкість, нелінійність, самоорганізація.

Інноваційний потенціал агропромислового виробництва є складною системою з розгалуженою структурою внутрішніх і зовнішніх взаємодій не тільки його структурних елементів, а скоріше когерентних процесів, які відображають його динамічну властивість. Він спря-

мований на синтез, результатом якого є інновації. Інноваційний потенціал агропромислового виробництва є нелінійним, для нього характерні: стахостичність прояву та розвитку відносно ендо- й екзогенної факторної взаємодії, слабка детермінованість; змінність або сталість у залежності від факторів впливу; самоуправління через поєднання механізмів позитивного (для регулювання) та негативного (для компенсації впливу зовнішніх чинників) зворотного зв'язку. Позитивні зворотні зв'язки пов'язані з прогнозуванням і формують тенденції створення новизни, що відповідає перетворенню знань і нововведень.

Інноваційний потенціал агропромислового виробництва є самоорганізованою системою тому, що він може бути охарактеризований через підпорядкування цілей та самоорганізацію його структури як реакції на певний рівень зовнішніх чинників та непередбачених управлінських дій. Тоді природа самоорганізації інноваційного потенціалу полягає в утворенні ефекту синергії. Процес самоорганізації інноваційного потенціалу агропромислового виробництва передбачає узгодження пріоритетних напрямів інноваційної діяльності й інноваційних проектів в агропромисловому виробництві, відповідно до яких здійснюється аналіз та обґрунтовується залучення інноваційного потенціалу (біфуркація), визначення та реалізація процедур управління (флуктація), використання та розвиток інноваційного потенціалу (дисипативність), оцінка ефективності (синергетичний ефект). Синергетичний ефект самоорганізації, самоуправління та саморозвитку є чинниками раціонального використання інноваційного потенціалу [4, с. 122], а синергізм — підвищення ефективності ресурсів, тобто їх спрямування на нововведення з найменшими витратами та можливістю отримання найбільш конкурентних переваг при виході на ринок.

Таким чином, під інноваційним потенціалом агропромислового виробництва слід розуміти взаємозалежні та когерентні інноваційні ресурси, які можуть бути активізовані під впливом ендогенних та екзогенних чинників, необхідні та достатні у певний період часу для створення, комерціалізації та використання новацій, що дозволяють отримати нові якості для досягнення стратегічної мети; максимальні можливості генерування високої інноваційної активності (новаторської й імітаційної); можливість і здатність забезпечувати позитивні статичні та динамічні комплементарні та синергетичні ефекти для надійного функціонування й ефективного розвитку агропромислового виробництва; відношення, які виникають в процесі досягнення завдань, які означені в інноваційній стратегії розвитку, за умови наявності інноваційних можливостей, що створюються як синергія всіх компонентів потенціалу, здатність, готовність і реалізація яких забезпечують трансформацію до нового якісного стану її розвитку.

ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження дає змогу окреслити інноваційний потенціал агропромислового виробництва як наукову категорію, що відображає методологічні основи багатьох реальних процесів і явищ, що відбуваються в агросфері. Його структура відповідає загальноприйнятому методологічному підходу для макро-

економічних систем — науково-технічний потенціал, освітній та інвестиційний ресурси. Крім того, інноваційний потенціал агропромислового виробництва можна окреслити як сутнісну характеристику зміни його станів. Тобто, переходу від фактичного в якісно новий стан з трансформацією латентних можливостей в явні реалії для задоволення поточних або нових потреб, а також прогресивного розвитку. Тоді інноваційний потенціал агропромислового виробництва на макrorівні можна представити у вигляді стратегічного та тактичного блоків. Такий поділ, є цілком доцільним з урахуванням процесів глобалізації аграрних ринків, євроінтеграції, лібералізації руху технологій та капіталу, антикризового управління тощо, що вимагає оцінки потенційних можливостей агропромислового виробництва. Реалізація різних заходів у контурі прийняття й адаптації цих процесів знаходить відображення в стратегіях і політиках, які проводять економічні суб'єкти агросфери для підвищення конкурентоспроможності, рівня капіталізації, прозорості системи, рівня управління інноваційно-інвестиційними ризиками в агропромислового виробництві. Формою вираження інноваційного потенціалу агропромислового виробництва є інновації. Моніторинг і контроль потенціалу системи здійснюється через базові економічні показники, показники оцінки фінансової стабільності, індикатори системних ризиків, рейтингові оцінки. Низький рівень цих показників свідчить про слабкість загального потенціалу, а також про недостатність або формування, або використання інноваційного потенціалу. Такий підхід дозволяє на новому рівні ідентифікувати та оцінювати інновації у агропромислового виробництві, формувати якісні практичні рекомендації для розвитку інноваційного потенціалу та раціонального його використання через інноваційну активність та інноваційну діяльність агропромислових підприємств, що впливає на кінцевий результат — формування конкурентних переваг, забезпечення економічної стійкості та сталого розвитку агропромислового виробництва. Вагомим чинником сприяння інноваційному розвитку агропромислового виробництва є складання державних цільових програм, які повинні підтримувати розвиток інноваційного потенціалу та стимулювати умови його реалізації.

Література:

1. Багрова І.В. До питання визначення кола провідних складових інноваційного потенціалу промислового підприємства / І.В. Багрова, Т.І. Тищенко // Вісник економічної науки України, 2011. — № 2 — С. 14—18.
2. Балабанов І.Т. Инновационный менеджмент: Учеб. пособие. / І.Т. Балабанов. — СПб.: Питер, 2000. — 340 с.
3. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 400 с.
4. Білоус В.С. Синергетика та самоорганізація в економічній діяльності: навч. посіб. / В.С. Білоус. — К.: КНЕУ, 2007. — 376 с.
5. Васильєва Т.А. Концептуальні основи формування системи управління потенціалом інноваційного роз-

витку підприємства на засадах маркетингу / Т.А. Васильєва, Я.М. Кривич, С.В. Леонов // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011. — № 4, Т. I. — С. 160—171.

6. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. — Харків: Константа, 2006. — 272 с.

7. Глосин Ф.Ф. Инновационная активность промышленных организаций / Ф.Ф. Глосин // Инновации. — 2008. — № 11. — С. 50—55.

8. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромислового виробництві України. Монографія. — К.: ННЦ ІАЕ, 2004. — 428 с.

9. Дудар Т.Г., Мельниченко В.В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 256 с.

10. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи: [аналітична доповідь] / [за ред. Я. А. Жаліла]. — К.: НІСД, 2009. — 52 с.

11. Добров Г.М. Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность: / Г.М. Добров, В.М. Тонкаль, А.А. Савельев — К.: "Наукова думка", 1987. — 347 с.

12. Єгоричева С. Інноваційний потенціал банку як фактор вибору стратегії розвитку / С. Єгоричева // Вісник Національного банку України. — 2009. — № 10. — С. 20—25.

13. Жиц Г.И. Инновационный потенциал и экономический рост: / Г.И. Жиц — Саратов: Саратовский ГТУ, 2000. — 162 с.

14. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент. Теорія і практика в умовах трансформації економіки: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 448 с.

15. Ильяшенко С.Н. Инновационное развитие субъектов хозяйственной деятельности / С.Н. Ильяшенко // Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. — Вип. 1. — Суми: Вид-во СумДУ, 2000. — С. 110—116.

16. Инновационный менеджмент: учебник / Под ред. С.Д. Ильенковой. — М.: Юнити, 1997. — 307 с.

17. Кемпбелл Э. Стратегический синергизм, 2-е изд.: / Э. Кемпбелл, К. Саммерс Лачс. — СПб.: Питер, 2004. — 416 с.

18. Кокорин Д.И. Инновационная деятельность. — М.: Экзамен, 2001. — 576 с.

19. Коробейников О.П. Роль инноваций в процессе формирования стратегии предприятия / О.П. Коробейников, А.А. Трифилова, И. А. Коршунов. — Менеджмент в России и за рубежом, 2000. — № 3.

20. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. / Н.В. Краснокутська — К.: КНЕУ, 2003. — 504 с.

21. Кривич Я.М. Управління інноваційним потенціалом банку: дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.00.08 — Гроші, фінанси і кредит: захист 17.12.2010 / Я.М. Кривич. — 2010. — 290 с.

22. Мартюшева Л.С. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження / Л.С. Мартюшева, В.О. Калишенко // Фінанси України. — 2002. — № 10. — С. 61—66.

23. Савчук А.В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности / А. В. Сав-

чук. — Донецьк: ИЗП НАН України, 2003. — 448 с.

24. Степаненко А.І. Економічна сутність і зміст потенціалу банківської системи / А.І. Степаненко, І.М. Чамара // Вісник Університету банківської справи Національного банку України, 2011. — №1 (10). — С. 233—236.

25. Тарутин А. Инновационный процесс [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://institutiones.com/innovations/995-innovacionnij-process.html>

26. Трифилова А.А. Анализ инновационного потенциала предприятия [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://transfer.eltech.ru/>

27. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: [Текст] Учебник, 4-е изд. / Р.А. Фатхутдинов — СПб.: Питер, 2003. — 400 с.

28. Федулова Л.І. Інноваційна економіка / Л.І. Федулова. — К.: Либідь, 2006. — 480 с.

29. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення: [Текст] Монографія. / Н. Чухрай — Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2002. — 316 с.

References:

1. Bahrova, I.V. fyl Tyschenko T.I. (2011), "On the question of defining the circle major components of the innovation potential of industrial enterprises", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol.2, pp. 14-18.

2. Balabanov, I.T. (2000), *Innovacionnyj menedzhment [Innovation management]*, Piter, StPetersburg, Russia.

3. Bachevs'kyj, B.Ye., Zablods'ka, I.V. and Reshetniak O.O. (2009), *Potentsial i rozvytok pidpriemstva [Potential and development enterprise]*, Tsentru uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

4. Bilous, V.S. (2007), *Synerhetyka ta samoorganizatsiia v ekonomichnij diial'nosti [Synergy and self-organization in economic activity]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

5. Vasyli'eva, T.A., Kryvyh, Ya.M. and Lieonov, S.V. (2011), "Conceptual bases of formation of management innovation potential of enterprises on the basis of marketing", *Marketynh i menedzhment innovatsij*, vol.4, no.1, pp.160-171.

6. Heiets, V.M. and Semynozhenko, V.P. (2006), *Innovatsijni perspektyvy Ukrainy [Innovative prospects of Ukraine]*, Konstanta, Kharkiv, Ukraine.

7. Glisin, F.F. (2008), "The innovative activity of industrial organizations", *Innovacii*, vol.11, pp. 50-55.

8. Datsij, O.I. (2004), *Rozvytok innovatsijnoi diial'nosti v ahropromyslovomu vyrobnytstvi Ukrainy [The development innovation activity in agroindustrial production Ukraine]*, NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.

9. Dudar, T.H. and Mel'nychenko, V.V. (2009), *Innovatsijnyj menedzhment [Innovation management]*, Tsentru uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

10. Zhalilo, Ya. A. (2009), *Ekonomichna kryza v Ukraini: vymiry, ryzyky, perspektyvy [The economic crisis in Ukraine: measurements, risks and prospects]*, NISD, Kyiv, Ukraine.

11. Dobrov, G.M., Tonkal', V.M. and Savel'ev A.A. (1987), *Nauchno-tehnicheskij potencial: struktura, dinamika, jeffektivnost' [Scientific and technical potential: the structure, dynamics, efficiency]*, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

12. Yehorycheva, S. (2009), "The innovative potential of the bank as a factor in the choice of development strategy", *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy*, vol. 10, pp. 20-25.

13. Zhic, G.I. (2000), *Innovacionnyj potencial i jekonomicheskij rost [Innovative potential and economic growth]*, Saratovskij GTU, Saratov, Russia.

14. Zakharchenko, V.I. (2012), *Innovatsijnyj menedzhment. Teoriia i praktyka v umovakh transformatsii ekonomiky [Innovation Management. Theory and practice in conditions of transformation economy]*, Tsentru uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

15. Il'jashenko, S.N. (2000) *Innovacionnoe razvitie sub'ektov hozjajstvennoj dejatel'nosti [Innovative development of of economic entities]*, Vid-vo SumDU, Sumy, Ukraine.

16. Il'enkova, S.D. (1997), *Innovacionnyj menedzhment [Innovation management]*, Juniti, Moscow, Russia.

17. Kempbell, Je. (2004), *Strategicheskij sinergizm [Strategic synergies]* 2nd ed, Piter, StPetersburg, Russia.

18. Kokorin, D.I. (2001), *Innovacionnaja dejatel'nost' [Innovative activities]*, Jekzamen, Moscow, Russia.

19. Korobejnikov, O.P., Trifilova, A.A. and Korshunov I.A. (2000), "The role of innovation in the process of the formation of the company strategy", *Menedzhment v Rossii i za rubezhom*, vol.3.

20. Krasnokuts'ka, N.V. (2003), *Innovatsijnyj menedzhment [Innovative Management]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

21. Kryvyh, Ya.M. (2010), "Management of innovative potential of bank", Abstract of Ph.D. dissertation, Money, finance and credit, DVNZ "Ukrains'ka akademiia bankivs'koi spravy NBU", Sumy, Ukraine.

22. Martiusheva, L.S. and Kalyshenko V.O. (2002), "The innovative potential of enterprises as an object of economic research", *Finansy Ukrainy*, vol. 10, pp. 61-66.

23. Savchuk, A.V. (2003), *Teoreticheskie osnovy analiza innovacionnyh processov v promyshlennosti [The theoretical framework for the analysis of innovation processes in industry]*, IZPNAN Ukrainy, Doneck, Ukraine.

24. Stepanenko, A.I. and Chamara, I.M. (2011), "The economic essence and content of the banking system", *Visnyk Universytetu bankivs'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy*, vol.1, pp. 233-236.

25. Tarutin, A. (2010), "The innovation process", *Jekonomicheskij portal [Online]*, available at: <http://institutiones.com/innovations/995-innovacionnij-process.html> (Accessed 27 Sept 2013).

26. Trifilova, A.A. (2003), "Analysis of the innovation potential of the enterprise", *Innovacii*, vol. 10, pp. 51-55.

27. Fathutdinov R.A. (2003), *Innovacionnyj menedzhment [Innovation management]*, Piter, StPetersburg, Russia.

28. Fedulova, L.I. (2006), *Innovatsijna ekonomika [Innovative Economy]*, Lybid', Kyiv, Ukraine.

29. Chukhraj, N. (2002), *Formuvannia innovatsijnoho potentsialu pidpriemstva: marketynhove ta lohystychnе zabezpechennia [Formation of the innovative potential of enterprises: marketing and logistics support]*, Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika", L'viv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2013 р.